

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Development of The Households Accounting System Under The Sufficiency Economy

Philosophy With The Participation of The Community, Tumbon Nongpakrung,

Muang District, Chiang Mai Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรณนุช ชัยปิ่นชนะ

รายงานวิจัย ฉบับที่ 293

พ.ศ. 2555

มหาวิทยาลัยพายัพ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อชี้แนะ ตรวจสอบโครงร่างวิจัยและรายงานผลการวิจัย ได้แก่ รองศาสตราจารย์อรชร มณีสงฆ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์จกมลดิษฐ์ แสงอาสภวิริยะ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิจจา โตไพบูลย์ คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ และรองศาสตราจารย์อรพิน สันติธีรากุล หัวหน้าภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยพายัพที่เป็นผู้สนับสนุนทุนในการดำเนินโครงการวิจัย ขอขอบคุณเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง และคุณจิตตานาถ ปิ่นไหว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อาจารย์พิมพ์ประภา วรรณเนตร รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพทุกท่านที่ เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวและเพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจ จนทำให้การดำเนินโครงการวิจัยนี้สำเร็จเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ

มีนาคม 2556

1. ประเทศ : ไทย
2. หมายเลขงานวิจัย : 293
3. ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) : การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. ชื่อเรื่อง(ภาษาอังกฤษ) : Development of The Households Accounting System Under The Sufficiency Economy Philosophy With The Participation of The Community, Tumbon Nongpakrung, Muang District, Chiang Mai Province.
5. ผู้เขียน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพรรณ ชัยปิ่นชนะ
6. หน่วยงาน : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ
7. ประเภทเอกสาร : รายงานวิจัย
8. รายละเอียดของงานพิมพ์ : รายงานการวิจัย ขนาด 103 หน้า
9. วันที่ตีพิมพ์ : 24 พฤศจิกายน 2555
10. ภาษา : ไทย
11. หน่วยงานที่ให้ทุน : มหาวิทยาลัยพายัพ
12. คำหลัก : บัญชีครัวเรือน (Households Accounting)
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (The philosophy of Sufficiency Economy)

บทคัดย่อ

ก. ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ ระบายรายจ่ายผ่านระบบบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการการจัดทำบัญชีครัวเรือน และพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ข. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ศึกษาวิจัยคือครัวเรือนในพื้นที่ตำบลหนองป่าครั่งทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบ้านบวศกรใหม่ หมู่ 6 รวมทั้งสิ้น 25 ครัวเรือน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยการจัดงานชุมชนต้นแบบ การลงมือปฏิบัติตามหลักวงจร P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ระยะเวลาในการศึกษาวันที่ 9 พฤศจิกายน 2554 ถึง วันที่ 9 พฤศจิกายน 2555 ระยะเวลา 12 เดือน

ค. สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากอาชีพหลัก ได้แก่ การรับจ้าง เงินรับเกษียณอายุรับราชการ และไม่มีรายได้เสริมของครัวเรือน มีภาวะหนี้สินครัวเรือนจากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการบันทึกบัญชีชุมชนไม่มีความสม่ำเสมอ และขาดแรงจูงใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ชุมชนไม่มีความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้อง ไม่แยกบัญชีครัวเรือนออกจากบัญชีกิจการหรือธุรกิจ ไม่มีการประมวลผลข้อมูลจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อวางแผนการเงินในครัวเรือน อีกทั้งสมุดบันทึกบัญชีที่ใช้มีความยากในการจัดทำบันทึก โดยปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคือ การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สร้างแรงจูงใจ การออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนมีความเข้าใจในการจัดทำบันทึกบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องและให้ความสำคัญกับวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน

1. Country : Thailand
2. Research Report Number : 293
3. Name (Thai) : การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยความร่วมมือของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

4. **Name (English) :** Development of The Households Accounting System Under The Sufficiency Economy Philosophy With The Participation of The Community, Tumbon Nongpakrung, Muang District, Chiang Mai Province.
5. **Author :** Asst.Prof. Punnuch Chaipinchana
6. **Organization :** Business Administration , Payap University
7. **Type of Document :** Research Report
8. **Pages :** 103 pages
9. **Date Printed :** 24 November,2012
10. **Language of Document :** Thai
11. **Funding Organization :** Payap University
12. **Keyword :** บัญชีครัวเรือน (Households Accounting)
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (The philosophy of Sufficiency Economy)

Abstract

A. Scope of the Study

The purpose of this research aimed at analyzing of household income and expenditure account, including through analysis of success factors and barriers to the success of the household accounts led to the accounting procedures were developed by the community. This research was Participatory Action Research (PAR).

B. Research Methodology

The sampling of this study was purposive sampling; 25 households of Banbuwakrok, Tumbon Nongpakrung, Muang District, Chiang Mai Province. The data collected by in-depth interviews and group discussion. The creation of community learning process by field trip and transfer of

knowledge from the community experts. Actions by the PDCA cycle; planning, implementation, evaluation and revision. The duration of the study on November 9, 2554 until November 9, 2555.

C. Conclusion

The majority sample of the annual income of a professional career, household debt and no extra income. The problems of household accounting is not consistent, lack of motivation, accounting records were not accurate and no processing of the accounting records, the household cannot take advantage of the households accounting for household financial planning. Factors accounting for the success of the community were encouraged to process in a systematic way. Motivation. The design diary accounts were consistent with the context of the community. The current understanding of the species recorded were accurate and to focus on the process leading to financial planning

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	6
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	7
ระยะเวลาทำการวิจัย	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	8
แนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสังคมแต่ละระดับ	20
แนวคิดการวางแผนการเงินส่วนบุคคล	23
แนวคิดบัญชีครัวเรือน	25
แนวคิดวงจร P-D-C-A	26
แนวคิด SWOT Analysis	28
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	29
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดการวิจัย	35

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
วิธีการศึกษา	36
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
ขอบเขตของการศึกษา	37
บทที่ 4 ผลการศึกษา	39
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	80
สรุปผลการวิจัย	80
อภิปรายผลการวิจัย	85
ข้อเสนอแนะ	89
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	
บริบทชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อ.เมือง จ. เชียงใหม่	93
ประวัตินักวิจัย	101

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 4.1 แสดงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	41
แผนภาพที่ 4.2 แสดงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนแยกตามรายการ	42
แผนภาพที่ 4.3 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือน	43
แผนภาพที่ 4.4 แสดงสัดส่วนร้อยละรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย	44
แผนภาพที่ 4.5 แสดงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	45
แผนภาพที่ 4.6 แสดงรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนแยกตามรายการ	46
แผนภาพที่ 4.7 เปรียบเทียบรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยแยกตามรายเดือน	47
แผนภาพที่ 4.8 แสดงสัดส่วนร้อยละรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย	48
แผนภาพที่ 4.9 แสดงรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยกับรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยรายเดือน	49
แผนภาพที่ 4.10 แสดงวงจร P-D-C-A เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปประเด็นปัญหาอุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง	57
แผนภาพที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ของชุมชนหนองป่าครั่งด้วย TOWS Matrix	59

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4-1 – 4-4 การจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็น และวิเคราะห์ ตั้งเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบัญชีครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง	50
ภาพที่ 4-5 ทีมผู้วิจัยประชุมกลุ่มเป้าหมายร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและ ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบันทึกบัญชี	61
ภาพที่ 4-6 กลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบันทึกบัญชี	61
ภาพที่ 4-7 กลุ่มเป้าหมายสรุปประเด็นปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จ ในการบันทึกบัญชี	62
ภาพที่ 4-8 กลุ่มเป้าหมายเสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จ ในการบันทึกบัญชี	62
ภาพที่ 4-9 ข้อสรุปความเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จใน การบันทึกบัญชี	63
ภาพที่ 4-10 การลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน	64
ภาพที่ 4-11 การบรรยายวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน	65
ภาพที่ 4-12 รอบรมวิธีการแยกรายการจ่ายครัวเรือนกับรายการจ่ายธุรกิจ	65
ภาพที่ 4-13 การอบรมวิธีการแยกรายการจ่ายครัวเรือนกับรายการจ่ายธุรกิจ	66
ภาพที่ 4-14 การอบรมวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน	66
ภาพที่ 4-15 การอบรมวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน	67
ภาพที่ 4-16 การอบรมวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน	67
ภาพที่ 4-17 สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมภายใต้บริบทชุมชน	70

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4-18 สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนบันทึกรายการรับ	70
ภาพที่ 4-19 และ 4-20 สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนบันทึกรายการจ่าย	71
ภาพที่ 4-21 สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนบันทึกสรุปรายการรับ รายการจ่ายประจำเดือน	72
ภาพที่ 4-22 การชี้แจงและการแจกสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้กลุ่มตัวอย่าง	72
ภาพที่ 4-23 กลุ่มตัวอย่างรับแจกสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน	73
ภาพที่ 4-24 นายกเทศมนตรีตำบลหนองป่าครั่ง สมาชิกสภาเทศบาล และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ร่วมรับแจกสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน	73
ภาพที่ 4-25 ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนโพธิ์ทองเจริญ	76
ภาพที่ 4-26 คุณเจริญ ยกคำจูง หมอดินอาสาตีเค้นสถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ ประจำปี 2550 กรรมการหมู่บ้านและประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ 100 % ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนโพธิ์ทองเจริญ	76
ภาพที่ 4-27 และ 4-28 คุณเจริญ ยกคำจูง บรรยายเรื่องความสำคัญของการบันทึก บัญชีครัวเรือน	77
ภาพที่ 4-29 การฟังบรรยายเรื่องความสำคัญของการบันทึกบัญชีครัวเรือนของชุมชน หนองป่าครั่ง	78
ภาพที่ 4-30 กลุ่มชุมชนหนองป่าครั่งชมการสาธิตเรื่องการทดสอบคุณภาพดิน	78
ภาพที่ 4-31 ทีมผู้วิจัยและกลุ่มชุมชนหนองป่าครั่งที่เข้าทัศนศึกษาดูงาน	79